

Nr. 23.

Vastutav toimetaja: M. Nurmik.

1924.

Tegev toimetaja: J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Üksik number 15 mk.

Noorte pühaks.

Ma armastan noorsugu, kuigi alati ei saa väljendada, kuidas teda armastan.

Ma armastan noorsugu tema kaudu enesele väljendusvõimalust otsiva tuleviku pärast... ma armastan teda uute loovate jõudude pärast, mis temas liikumas.

Ma armastan noorsugu ka siis, kui ta vahel n. n. „rumalusi“ teeb.

Kuid — ma armastan noorsugu ka „rumaluste“ puhul ainult siis, kui tema pilk on sihitud üles aadete tip-pude poole, mitte aga pöördud alla oru mudasse.

Siis, jah siis armastan ma noorsugu tuiselt.

Ja miks ei peaks noored üles vaatama?

Igatahes nõuab see enesedistsipliini ja võitlust.

Kuid — miks ei peaks teie võitlema?

„Ma olen selles eas, et ma sõida võin,“ ütles meie noor anderikas kunstnik Balder Tomasberg, välja sõites Tallinnast võitlusrinnale, kus ta vabadussõja ohvrina langes.

Teie, noored, olete selles eas, et võidelda võite ja tohite.

Iseennast võita — kõige suurem ja ilusam võit.

Nii siis: iseennast vallutades — üles mägede harjale, kus kumamas koit.

Noorte püha andku selleks loomulikku vaimustust ja hoogu.

Tallinnas,
25. mail 1924 a.

M. B. Rahavägi.

17-a. naiskangelane — isamaa päästja.

Emmanuel Frémiet: Jeanne d'Arc'ile Pariisis püstitatud ausammas.

JEANNE d'ARC.

(1412.—1431. a.)

Prantsusmaa, kes oma suurepärase oliimpiamängude tõttu praegu on kogu maailma tähelepanu tulipunktiks, pühitses hiljuti üht oma isamaa tähtsat päeva: See oli Jeanne d'Arc'i, 17-aastase kangelasneiu aupäev, mis iga aasta 13. mail paneb kogu Prantsusmaa isamaalikud tundmused voogama. Palju siniseid lilli ja värskaid valgeid roose puistati sel päeval isamaa altarile!*) Presidendi valge lillipärg vabariigi kolmevärvilise paelaga ehtis vahva „Orleani neltsi“ kaju, kes 500 a. eest päästis oma isamaa vaenlaste käest ning kelle noor elu nii traagiliselt lõppes.

Jeanne d'Arc, lihtne talupojatiidruk Domremy külast, kes koduväljadel karja hoidis, kuulis korraga, kuidas Inglise-Prantsuse aastaid väldanud sõda saanud saatusliku pöörde Prantsusmaa kahjuks, kuis inglased ju vallutanud Pariisi ja troonipärija (pärastine Kaarel VII) põgenemas, sõjavägi lagunemas, üldine ahastus valdavas meeli ja Prantsusmaa hukkumas.

Ja see muldu nii vaikne, enesesse pöördunud, iselaadi mõtiskelev tiidruk, kes sügavasti kiindunud Jumalasse ja loodusse, omades erilist „nägija“ andi ja võlmet aimata ette tuleviku sündmusi — ei võinud kauem piisida paigal ega panna vastu tungile, mis teda võimsalt vallanud: ta tunneb vaid üht — et ta peab minema ja päästma tulisest armastusest isamaa.

Ja õrn, tagasihoidlik 17-a. tiidruk ilmub

*) Jeanne'i armsamad lilled olid sinised ja valged.

kuninga ette; oma vaeses punases seelikus seisab ta särava saatkonna keskel. Kartumatult kordab Jeanne, et ta on tulnud isamaad päästma, ja ta tunneb, et see pühim ülesanne talle on Jumalast päale pandud, kes selleks ka annab jõudu.

Imestus valdab kuninga ja ta õukonna. Aga Jeanne ei rahuldu enim, kui kiiver tal ei kata pääd ja raudriie õrna rinda. Mõõka ta küll kunagi ei võtnud kätte, ta verest puhtad käed kandsid vaid lahingus lippu, millega ta Prantsusmaa võidule viis.

Vägev valmistus valdas meeste meeli ja ülendav lootus paisutas sõdurite põue, kui sõjaväe eesotsas ratsutas Jeanne, nagu Jumala piha saadik.

Ja võit sai Prantsusmaale kuni Jeanne sattus inglaste kätte, kes tolle keskaegse ilmavaate tõttu ta pidasid nõiaks ja saadana tütreks.

Vaene vahva nelu viidi vangi ja piinakambrisse ja aasta hiljem (1431) mõisteti ta surma. Isamaa armastusest leekiv süda lõppes tuleriidal, kus teda kui nõida ebauskliku rahva vahtides tuhaks põletati, ja tuhk Seine jõkke pillati.

Aastal 1450 võeti kogu sündmus veel kord uurimisele ja leiti, et Jeanne d'Arc — ei milleski süüdi — langes puhta valge roosina ohvriks isamaa altarile. Katolilgi kirik tõstis ta 1894. a. pühjade hulka ja tänu-lik Prantsusmaa mälestab iga aasta 13. mail oma vaikset puhtahingelist kangelasneidu — isamaa päästjat, kogu maailma imestust äratanud 17-aastast karjatiidrukut Domremyst.

W. Onslow Ford'i veetlev maal Jeanne d'Arc'ist, kes sõjaväe viib läbi metsa sammudes ise lipuga ees.

EKSAMI ÜLESANNE. *)

Ark. Avertshenko. Tõlk. H. J.

Kui õpetaja valjult ülesande ette luges, kirjutasiid kõik selle üles. Õpetaja võttis uuri ja teatas, et annab arvamiseks aega kakskümmend minutit. Siimon äigas üle ümmarguse päakese peopesaga, mis tindiplekkidest kirju, ja ütles endamisi:

— Kui ma seda ülesannet ei lahenda, olen kadunud!...

Fantaseerijal ja unistajal Siimonil oli harjumus kõiki sündmusi, kõiki elulisi avaldusi suurendada ja üldse asjade pääle üpris hämaralt vaadata.

Kohtas ta poissi, kes temast pikema kasvuga, kes õlga ja paremat jalga ette pannes ümber vaatas — kas kedagi lähedal ei ole — karmilt küsis: „mis sa mõtled, õnnetu inimloom?“ — siis kahvatas Siimon ning nägi juba oma vaimusilmadega tema kohal hõljuva surma viirastust ja ütles: olen kadunud.

Ehk kui õpetaja teda tahvli juure kutsus või ta kodus puhtale laudlinalle teed valas, — ikka kordas ta endale seda matuslikku lauset:

— Olen kadunud.

Kogu kadu lõppes mõne kõrvakiiluga esimesel juhusel, number „kahega“ — teisel, ja teelauast ärasaatmisega — kolmandal.

See lause oli laenatud mingisugusest Main-Readi romaanist, kus kangelased uputuse puhul puu otsa ronisid, oodates indiaanlaste pääletungimist ühelt poolt ja puulehesitikus pesitseva jaaguari teravaid küüsi — teiselt poolt, — ja kõik ühel häälel otsustasid:

— Oleme kadunud.

Nende seisukorra täpseks iseloomustamiseks peab tähendama, et puu lähedal vees ujusid kaimanid, ning üks punikülj suitse välgust põlema lööduna.

Umbes samasuguses seisukorras tundis enese olevat Siimon, kui temale mitte ainult võrdlemisi raske ülesanne ette pandi, vaid

*) Jutustuste kogust „Väikesest—suurtele“, milles autor käsitab temale omase huumoriga noorte elu.

ka mõtlemiseks ainult kakskümmend minutit aega anti.

Ülesanne oli järgmine:

„Kaks külameest läksid välja ühel ja samal ajal punktist A punkti B, misjuures üks neist käis tunnis neli versta aga teine viis. Küsitakse: kui palju tuli üks külamees teisest varem punkti B, kui teine külamees välja läks esimesest veerand tundi hiljemalt ja kui punktist A punktini B on samasugune arv verstasid, kui palju saadakse sellest, kui kaks kaupmeest müüsid kolmandale niisuguse arvu vaate siirupit, mis andis esimesele kasu üks sada kakskümmend rubla, teisele 80, aga üldse toob üks vaat puhast kasu nelikümmend rubla.“

Ülesande läbi lugedes ütles Siimon endamisi:

— Sarnast ülesannet kahekümne minutiga valmis rehkendada? Ma olen kadunud!

Kaotades minutit kolm pliiatsi teritamiseks ja joontega paberi võimalikult täpselt murdmiseks, millele ta hakkas laotama oma matemaatilisi oskusi, võttis Siimon jõu kokku ja andus ülesande lahendamisele.

Vaene Siimon! Temale anti matemaatiline ülesanne sel ajal, kui ta tervikuna, pääst jaluni, elas ainult konkreetsetes kujudes, saavutamata oma main-readiliku mõistusega midagi abstraktset.

Esimesena asus temale pähe mõte:

— Millised on need külamehed: „esimene“ ja „teine“?

See kuiv nimetus ei õelnud midagi, ei tema mõistusele ega südamele. Kas tõesti ei või nimetada külamehi lihtsate inimlike nimedega? Muidugi, Jaaniks ehk Vassiliks neid polegi vaja nimetada (ta tundis instinktiivselt nende nimede proosalikkust, äripäevsust), kuid miks mitte neid ristida — üht Williamiks ja teist Rudolfiks.

Ja äkki, nii pea kui Siimon „esimese“ ning „teise“ Rudolfiks ja Williamiks ümber nimetas, said mõlemad temale mõistetavaks ja lähedaks. Ta nägi juba vaimus kübara äärt, mis paistis Williami otsaesisel, kelle nägu oli kõrbenud päikesepõletavaist kiirtest... Ent Rudolf näis temale laiaõlalise

August Lass, Eesti mehisem mängija Pariisi Olümpiaadi jalgpallivõistluses Ameerika vastu, keda rahva hõiskel kätel väljalt kanti.

mehisena inimesena, kellel jalas sinised purjeriidest püksid ja seljas karvane kuub kal-
list nahast.

Ennäe — nad mõlemad sammuvad, — üks veerand tundi teisest enne... Siimoni
pääs tärkas sarnane küsimus:

— Ons nad teine-teisega tuttavad, need
kaks vahvat rändajat? Nähtavasti tutta-
vad, kuidas nad mõlemad ühte ühesandesse
juhtunud... Kuid kui tuttavad, mispärast
nad kokku ei rääkinud, et üheskoos minna?
Üheskoos on muidugi lõbusam, aga et üks
käib tunnis verst rohkem kui teine, siis on
see lori — kiiremlt käija võiks väga hästi
oma pikki samme lühendada, aga aeglasem
— võiks samme lisada. Päälegi on kahe-
kesi julgem käia — võib olla tungivad rööv-
lid ehk metsloomad kallale...

Tõusis veel üks huvitav küsimus:

— Kas olid neil sõjariistad või mitte?

Teele asudes on kõige parem kaasa võtta
relvad, mis võiksid isegi punktis B tarvili-
kud olla, juhtumisel, kui linna hulgused —
tühjade kvartaalide jäänused — kallale tun-
givad.

Kuid võib olla, et punkt B on väike lin-
nake, kus polegi hulkureid?...

Noh, jällegi kirjutasid: punkt A, punkt B...
Ons need kellegi nimetused? Siimon ei või
kuidagi endale kujutella kuivade nimetute
tähtedena linnasid ehk külasid, kus inimesed
elavad, võitlevad ja kannatavad. Miks mitte
ühele linnale nimeks panna Santa-Fe, aga
teisele — Melbourne?

Ja vaevalt sai punkt A Santa-Fe nime-
tuse, aga punkt B Austraalia päälinnaks,
kui mõlemad linnad muutusid mõistetavaks
ja selgeks... Tänavail kohe tõusid majad
kaunis eksootilises arhitektuuris, korstnaist
kerkis suits, kõnniteil liikusid inimesed, jook-
sid hobused, kandes seljal ratsanikke — ti-
gedaid hispaanlasi, kangete gatsiendide
omanikke, kes sõitsid linna lahingu-tagava-
rade järele...

Sarnasesse linna ruttasid mõlemad tee-
käijad — Rudolf ja William...

„Väga kahju, et ülesandes pole märgitud
nende rännaku eesmärki. Mis juhtus ometi,
et nad sunnitud olid oma kodust loobuma
ja ruttama sellesse hirmsasse linna Santa-
Fe, mis täis joomareid, kaardimängijaid ning
mõrtsukaid?

Ja veel — üks huvitav küsimus: miks
Rudolf ja William ei tarvitanud hobuseid,
vaid läksid jalgsi? Kas tahtsid nad minna
jälgedel, mis jätnud qwerlliaside salk ehk
lihtsalt läinud ööl lõikas saladuslik tundmatu
nende hobuste valjad läbi, et nad teda jäl-
gida ei saaks — teda, kes teadis Punase
Ninasarviku briljantide saladust?...

See kõik oli üpris imelik... See, et Ru-
dolf Williamist veerand tundi hiljem teele
läks, näitab, et see aus skwatter Williami
just väga eriliselt ei usaldanud, ja käesole-
val korral otsustas ta lihtsalt jälgida seda
tuulepääd, kelle juure juba kolm ööd järgi-
mööda hiilib mantlis kreool vahutaval ho-
busel.

Toetades tindi ja kriidiga määratud kätele
oma tõmmiliku, unistava, kujudest tumeda
pää, istub nõnda Siimon.

Ja pikkamisi kujuneb ta ajus kogu ülesanne, kogu selle saladuslik mõte.

Ülesanne:

„Päike ei jõudnud veel kullata tamarindi- puude latvu, veel uinusid ärksad troopikalinnud oma pesades, veel ei ujunud mustad luiged välja Austraalia pilliroo kõrkjatest, — kui William Blocer, see kõriloikaja, kes kogu Simpson-Kriki rannikul kabuhirmu tekitas, vaevalt märgataval metsateel hiilides kõndis... Ta käis ainult neli versta tunnis — kiiremalt käia segas haige jalg, mille eile läbi lasknud tema saladusline vaenlane, kes laialehelise magnoolia tüve varju pugus.

— Karramba! — ümises William, kui vanal Billil oleks praegu tema hobune... Kuid kiskugu mind kas või lõhki, kui ma ei leia lurjust, kes tema valjad läbi löikas. Ei lähe kolme kuudki!

Aga tema selja taga hiilis sel ajal pool roomates skwatter Rudolf Kanters, ja ta mehisele otsaesisele ilmusid kortsud, kui ta maani kummardades vaatles Williama saapajälge, mis selgelt muljutud Austraalia metsa niiskele rohule.

Ma võiksin ka viis versta tunnis käia (kuid miks mitte „miili“ ehk „jardi“?) sosistas skwatter, kuid ma tahan jälgida seda vana rebast.

Ent Blocer kuulis juba enda taga sahinat ja, karates puule, mis, nagu selgus, oli eukaliptus, pugus peitu...

Nähes rohul roomavat Rudolfi, sihtis ta ning laskis.

Ja rinnust kinni haarates pöördus aus skwatter.

— Hoho! — irvitas William. — Täpne pauk! Päev pole asjata kadunud ja vana Bill on endaga rahul...

— Noh, kakskümmend minutit on möödas, — kostis aritmeetika-õpetaja hää, nagu pikne põuasel päeval. — Kas te kõik lahendusega hakkama saite? Noh, sina, Siimon, näita, kes külameestest jõudis esimesena punkti B?

Ja vaevalt ei öelnud vaene Siimon, et Santa-Fe'sse jõudis esimesena muidugi lurjus Blocer, seepärast, et skwatter Kanters lamab läbilastud rinnaga ning surmaeelse piinaga näol, lamab üksinda kõrbes, Austraalia kihvtise „madupuu“ varjus...

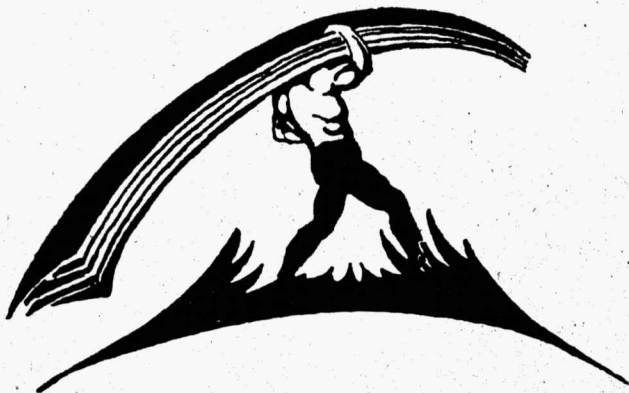
Kuid midagi sarnast ta ei öelnud. Kähis- tas ainult: „ei lahendanud, ei jõudnud...“

Ja nägi siinsamas, kuidas rasvane „2“ keerles kihvtise maona päevaraamatu ruudukeses tema nime kõrval.

— Olen kadunud, sosistas Siimon. — Jään teist aastat klassi istuma. Isa sõimab, ei osta püssi. Ema ei telli „Vikerkaart“.

Ja uneles Siimon, et ta istub „madupuu“ oksal... All tormitseb pärast vihma kogunud vesi, vees laksutavad hambaid kaimanid, aga tihedas lehestikus on peidus jaaguar, kes varsi temale otsa kargab, sest puud haarav tuli tungib juba vihase metslooma kallale...

— Olen kadunud.

Saue algkooli tööelust.

1. Loodusteaduse tund. Kooli juhataja P. Kochtitsky (istub) hospiteerimas ja aristeerimas Tallinna pädagoogika kursuste lõpetajad (seisavad). 2. Ühine klasside võimlemismäng. (Juhatab õp. A. Vellmann; päältvaatajana Tall. pädag. kursuste lõpetajad-hospitandid.) 3. I—II kl. õpilased käsitöötnnis. (Vaatamas Tall. pädag. kursuste lõpetajad-hospitandid.)

4. Refereerib V kl. õpilane M. Kask. 5. Joonestustund looduses. 6. Geomeetria tunnis.

MIS ON SU ARMSAM AJAVIIDE KODUS?

J. Mändmets.

1

Armsad vikerkaarlased — ma leidsin teie ajakirjast „Vikerkaarest“ ülemaltoodud küsimise, millele järgnes hulk vastuseid. Lugesin teie vastused huviga läbi, aga — ma pean ütleva — need vastused mind täitsa ei rahuldanud. Millest see tuli, küllap seda juba mõistate siis, kui teil kannatust jätkub minu kirjutust läbi lugeda.

Aga ma palun teilt luba enne oma arvamist avaldada selle mõiste: „aega viita“ kohta.

Sõna: „aega viita“ alla mahub kaks mõistet. Üks tähendus oleks tal — vaba aega eesmärgita nõnda ütelda surnuks lüüa. Usun, et iga tubli vikerkaarlane sellest loobub. Teine mõiste oleks: töövaheaega kasulikult mööda saata ja ma arvan, et vikerkaarlased ongi seda mõistet oma vastustes silmas pidanud.

Ja oma kirjutuse aluseks võtan ka selle viimase mõiste.

Kui ma nüüd, — armsad vikerkaarlased, teie vastuseid lugesin, siis puutus mulle silma, et teie kodune ajaviide on veidi plaanita — see tähendab: tegevus, mis täidab kindla töö vaheaegu, on enam-vähem juhuslik.

Mis te teete? Väga paljud loevad; siis on hulk, kes mõtlevad, võiks ütelda: luulevallas unistavad; on ka neid, kes tantsivad, mängivad jne.

Ma ei ütle, et need oleksid pahad vahepalad kindla tööaja vahel (teil on muidugi suuremal hulgal kooliskäimine ja õppimine päätöö), kuid ometi ei ole sellel tegevusel kindlat süsteemi. Aga minu arvates peaks ka ajaviite tegevus olema nii korraldatud, et ta pääle lõbu suudab ka viia inimest mingile eesmärgile lähemale, või jaksab anda seda kõrget rahuldustunnet, mis pakub inimesele tööd.

Enne kui üksikute, minu poolt soovitatavate ajaviitetoode juure lähnen, tähendan mõne sõna lugemise kohta, sest et teie, nagu näha nr. 20 „Vikerkaares“ avaldatud vastustest, sellega kõige rohkem aega viidate.

Lugemine on ju häa asi, aga hoopis parem on veel mitte rohke, aga selle eest kavakindel lugemine. Lugemisel on vajaline ka eesmärk, mida selle läbi tahetakse kätte saada. Kui nii lugemise jaoks on eesmärk üles säetud, sellekohased raamatud muretsetud, siis suudab võrdlemisi vähene lugemine anda õige suuri tagajärgi. On ka neid õpetlasi, kes rohke ja plaanita lugemise hoopis maha laidavad.

Aga olgu — see oli ainult väike kõrvaltähendus — sest arvan: veel ei ole meil paljulugemise hädahoitu karta.

Läheme nüüd ajaviitetoode juure, sest arvatavasti jääb teil — iseäranis linnalastel — suvel aega õige rohkesti järele. Aga ka maal leidub küllalt tunde ja päevi — nagu pühapäevad, pühad jne., kus jääb aega järele igapäevasest tööst.

Mis teha niisugustel vabadel aegadel?

Oi, tegevust on palju, lõbusat ja huvitavat tööd, vaja aga meie eneste poolt veidi leidlikkust. Kui ma siin teile annan mõned näpunäited, siis — olen selles julge — saadab nende täidesaatmine teile rohket lõbu, rõõmsat rahulolemist ja usku — ka vanaseas peate suurt lugu nendest noorpõlve ajaviitetoodest.

Võtame üksikud tööd järjekorras.

Tööd, mis viivad inimese looduse juure.

Looduse süles me kasvame, looduses me elame, kuid meie tunneme teda vähe, meie ei oska teda armastada.

Saue algkooli „armsam ajaviide kodus.“

1. „Vikerkaar'i“ lugejatering 2. Basketpalli mängimas.
3. Õpilased koolimaja ümbrust ilustamas.

See tuleb sellest, et meid ei ole õpetatud teda tundma, ei ole osatud juhtida meie tähelepanu looduse päle.

Armsad vikerkaarlased, meie maal kasvavad sajad puuliigid ja tuhanded taimesordid. Aga meie ei tea nende nimesid, taimedel kaugeltki mitte. Suvel, kui taimed kasvavad ja õitsevad, on väga kasulik ja otse teaduslik, kui õpime vanainimeste käest tundma päle koerputke ja varsakabja ka sadade teiste taimede nimed. Et nimed meile kindlamini meele jääksid, kuivatame ja pressime taimed paberilehtede vahel ära, valmistame omale herbaariumi — ja kirjutame nimed alla.

Uskuge — kui kasvate suureks, siis on niisugune herbaarium teile üliallikas. Teda vaadeldes tulevad teile haruldaset elavalt silmi ette noorpõlve päevad ja need kuldsed ajad.

See on igatahes päle lõbusa aja- viite ka otse teadusline töö.

Teie viibite suvisel ilusal pühapäeva hommikul vainul või lillerikkal aasal. Mida sääli näete? Sajad liblikad kõiguvad heledas päikesesäras kõige ilusamates värvides. Nad ilmuvad teie ette, lendavad mööda ja kaovad. On otse kui viirastused. Aga teadke, et neid võib väga hästi kinni püüda, ära kuivatada, nii et nad täitsa alal hoiavad oma loomuliku värvi. Kõik see püüdmine on lihtne, isegi omalaadiline sport ja nende kuivatamine ja karpi paigutamine ei ole ka kuigi suur kunst. (Võin selle kohta teile edaspidi lühidalt anda juhatusi, kui „Vikerkaar“ toimetuse mulle selleks ruumi lubab.) Aga seda ma ütlen — niisugune kogu on pärast ilus ja armas ja teie peate temast suuresti lugu.

Väga lõbus ajaviide on igasuguste

loodusnähtuste ülesmärkimine. Iseäranis on see maal elavatele vikerkaarlastele soovitatav. Muretsete omale sellekohase väikese vihu ja panete ühele küljele: linnud, mõnele teisele lehele lilled jne. Nüüd märgite üles, millal kuulsite tänavu kevadel esimest korda kägu, ööpikut, lõokest, muusträstast, pääsulkest — ühesõnaga: märgite üles kõik meie armsad külalised, millal neid esimest korda kuulsite või nägite. Teises kohas märgite üles, millal hakkas õitsema: varsakabi, sinilill, kääkaats, neitsitina (jaanilill), õunapu, kirs, pluum jne.

Lühidalt, kirjutate üles kõik teie teada olevad lilled ja märgite juure nende õitseaja.

Ma kinnitan teile: kui niiviisi aastate kaupa teete, siis tõuseb sellest viimaks niisugune kogu, millel ka teadusliselt suur väärtus.

Aga kes veel agaram tahab olla, see võib kogu aasta pidada loodusnähtuste kohta päevaraamatut. On ju teada, et loodus ise alaliselt muutub ja iga aasta aeg toob ka ette uued talitused ja toimetused. Ei ole ju rukkilõikus igal aastal ühel ajal, ei valmi pähklad igal aastal ühel ja samal nädalal ja on lume maha tulekuga ka aastates suured kõikumised.

Niisuguse päevaraamatu pidamine nõuab muidugi ka omajagu hoolt ja vaeva, aga igatahes on jõude aeg siis ära tarvitatud väga kasulikult.

Ma saan aru, et need inimesed, kellel armastust looduse vastu on, häämeelega tegemist teevad niisuguste ülesmärkimistega. Aga võib olla, lähetsid nad paljudele igavaks, need tööd ei suuda neid siduda — ja sel põhjusel jääksid nad varsi unarule.

Hää küll — nende inimeste jaoks otsime teisi töid. (Järgneb.)

Georg Fröschel. Tõlk. A. V.

Kuues päätükk.

Bobby sõidab Pekingi ja kohtab kedagi Igavese Rahu värava juures.

Pikkamisi lähenes „Jupiter“ oma sihile. Ta siirdus üle ekvaatori, sõitis ümber Aafrika lõunapoolse otsa ning üle India ookeani. Nädalad ja kuud kestis sõit ning Bobbyst sai päris merimees. Ta nägi ning õppis palju, teadis varsi purjede säädmist ja masinate juhtimist. Kõik ohvitserid pidasid auks tohtida õpetada teda ning tutvustada enda kohustega. Õhtuti õpetas Henry talle hoovikombeid ja Prantsuse keelt, ning Cuning — sõjaväelist ülalpidamist, nii et Bobby ikka enam ja enam harjus olema prints. Kuid ta paremad sõbrad olid siiski Finn ja doktor Grollmann.

Kuna Finn oli valmis Bobbyga igasuguste koeruste pääle, pidas doktor Grollmann end ülal kui vanem sõber ning juhtis poisikese tähelepanu lõunamere imedele, haruldastele loodusnähtustele, iseloomulikudele lindudele ja kaladele, tähekujuitele taevas ning haruldastele mere värvingutele. Selletõttu arenes Bobby reisil kaugelt üle enda vanuse; ta läks tugevamaks ja targemaks, kuid paljudes asjades jäi siiski väikeseks poisiks, kes vahetevahel igatses Liverpooli õuede järele, kus löödi St. Pauli kooli poistega suuri lahinguid, kus elasid ta sõbrad Tommy ja Jonny ning kus elas ta hääl, vana ema väikeses majas dokkide vahel. Mõtles ta veel enda poisist, luges ta ajalehti, kus Humbert Fellowful kirjeldas troonipärija reisi? Teadis ta selgesti säälijuures, et see oli tema Bobby, kes elas läbi kõik need imed printsi asemel.

Lõpuks teatas kapten Woolsey ühel päikesepaistesel hommikul: „Homme saabume Petshili lahte, siis veel üks päev ning olemegi Tientsinis.“

Laeval algas veel elavam tegevus. Esiteks pidi valmistama maandumise vastu, teiseks võõraste vastuvõtmiseks, kes kahtlemata tulevad printsi tervitama esimeses sadamas, kus peatub „Jupiter“. Bobby oli ärevuses terve päeva. Liverpoolis ta ei teadnud, miks tervitavad inimesed. Kuid nüüd ta teadis oma osa, ja kartis, et ei saa hakkama temaga. Doktor Grollmann, kellelega ta jalutas pääle õhtusööki tekil, ütles talle: „Ma ei mõista Kuningliku Kõrguse ärevust. Hiina keisrikoda erineb ainult väliselt Euroopa kuningakodadest, olemuselt on nad sarnased. Miks peaks Kuninglik Kõrgus enam ärevust tundma Hiina keisri ees kui Vene keisri ees, kes vast läinud aastal külastas Tema Majesteeti Kuningannat, Kuningliku Kõrguse ema?“

Doktor Grollmanni sõnad ei rahustanud Bobbyt; sest see teadis liig hästi, et Vene keiser ei mõelnudki külastada proua Ottily Crofti. Ainult Hiina madala ja värvitu ranna silmapiirile ilmudes, kadus Bobby ärevus. Seiklus valdas ta ja ta vaprus võitis mured.

Vaevalt langes „Jupiter“i ankur Petshili lahes, kui teda ümbritses pool tosinat väikest hiina paati, milles kaupmehed pakkusid müüa igasuguseid asju. Bobbyle tegi nalja vaadelda väikesi kollaseid mehi, kelle pikad, peenikesed patsid rippusid allapoole vööd, ning ta lasi Cuningi endale osta kollase kanaarialinnu kaunis traatpuuris, mida üks neist müütas.

Korraga ruttasid kõik paadid eemale, sest lähenes vägevaid suitsupilvi taeva poole mähistades lai, kohmakas ratastega aurik, mis kandis Hiina keisri lippu. Suurte sekeldustega lasti sellest merre suur paat, millele veel suuremate sekeldustega aset võttis kirju kogu Hiina aukandjaid. Kaheksa

madrust aerutasid paadi „Jupiter“i juure, millelt lasti alla trepp.

Tekil seisis Bobby hiilgavas ülikonnas, rinnal kõik aumärgid, mis tal olemas, tema seljataga kindral Cuning, asumaade minister ja ristleja ohvitserid. Bobby tõmbas näo tõsiselt kortsu — see oli ju esimene pidulik vastuvõtt, mille ta kaasa tegi selles kõrges osas. Kuid raskeks läks olla tõsine, kui ta nägi seda kummalist kaju, mis nüüd ähkides ja pühkides üles ronis mööda treppi.

See oli väike, ümarik mees, päris palja pääga, millest siiski imekombel alla rippus pikk peenike päts. Ta oli üleni mähitud kollasesse siidi ning kandis seljal ja rinnal kilpi, millele oli tikitud värvilise siidiga kurg. Kui ta emme trepi ülemisele astmele jõudmist pani pähe pelme teravaotsaga kübara, märkas Bobby, et selle terava otsa küljes sädeles pünane ümarik kivi — rubiin. Paremas käes oli tal lehvik, vasakus puur sidistava kanaarialinnuga.

„Tema tunnuste, kilpide ja rubiini, järele arvates on ta esimese järgu mandariin.“ ütles Grollmann tasa.

„See on Petchili provintsi asekingingas, prints Chung.“ sosistas kapten Woolsey.

„Mis tähendab see kanaarialind?“ küsis Bobby uudishimulikult.

„See on hiinlastel sülekoera asemel ja lehvikut kannavad nad, nagu kantakse Inglismaal keppi.“ seletas doktor Grollmann.

Lõpuks astus mandariin tekile poole tosinat vähema ametniku ja tosinat teenija saatel. Nüüd algas kummaline tseremonii. Prints Chung laskus põlvili, lõi kolm korda vastu maad otsaesisega, tõusis siis, laskus uuesti ja puudutas kolm korda tekki otsaesisega ning lõpuks kordas veel korra sedasama. Bobby ei teadnud, mis teha sarnase tervituse puhul. Kapten Woolsey ütles: „Kuninglik Kõrgus peavad vastama sellele tervitusele kolmekordse kummardusega, et mitte olla ebaviisakas.“

Bobby kuulas, ning kummardas peaaegu maani kolm korda, mis näis mandariini tegevat väga õnnelikuks. Siis tahtis Hiina prints tulla Bobby juure, kuid sammus ebakindlalt, nagu mitte leides teed.

„Hiina Kõrgus on vist lühikese nägemisega.“ arvas doktor Grollmann. „Paluge

teda tõlgi läbi, et ta tarvitaks oma prille. Olles kas või poolpime, ei pane hiinlane võõrsil olles prille ette, kui teda kindlasti ei paluta teha seda, sest ta peab seda suureks jultuseks.“

Bobby lasi tõlgi läbi paluda, et asekingingas tarvitaks oma prille. Kummaliste viisakusavaldustega kandis tõlk ette selle palve, ning vastus anti veel kummalisemate lausetega. Nii algas jutt lõpuks, pääle seda kui mandariin oli suure palvega saabunud söögituppa Bobby kõrval. Siin istus ta kaunis abitult toolile, kuna ta saatjad istusid põrandale Hiina viisi järele, nii et keha raskus lasus istekoha alla tõmmatud jalgadel.

Bobbyl tuli nüüd ainult vaadelda mandariini naeratavat nägu, ise naeratada ja vahetevahel öelda paar sõna, mis tõlk moondas pikaks kõneks. Jutt pääsajalikult keerles Bobby esivanemate teenete ja voo-ruuste ümber ning Bobby vastas samasuguse kiiduga mandariini auväärsete, kangelasmeelsete ja õpetatud esivanemate kohta.

Tee, mis vahepääl valmistati Bobbyle ja ta külalisele, lasi hiinlane külmaks jääda, kuna üks teenija talle ulatas Bobbyle määratud kingid, mõne rulli siidi. Nüüd pidi Bobby seletama, et ta sugugi ei vääri sarnast kinki, ning ainult siis võib selle vastu võtta, kui külaline võtab väikese, täiesti tähtsusetu annu. Kinnitades tuhat korda, et ta vilets käsi ei ole väärt, et ildse puutuda sarnast hiilgavat kinki, oli mandariin viimaks nõus sõrme panema kallil briljant-sõrmuse, mille ulatas talle Bobby.

Pääle sarnaseid tseremoniisid ja lõpmatuid kõnelusi oli Bobby pää päris segane ning ta ei teadnud, mis teha oma külalisega. Segaduses vaatas ta hiinlase ümarat, igavesti naeratavat, kuid ometi saladuslikku nägu, ning, et ometi teha midagi, tõstis teetassi suule.

Vaevalt oli juhtunud see, kui tõusis Petchili asekingingas ja lahkus lõpmata viisakalt. Kestis kaua, enne kui ta alla ronis oma saatjatega ja aurikule sõitis. Bobby, kes seisis komandosillal, hingas sügavalt ja pühkis higi otsaesiselt. „See oli raske tükk tööd, kuid ma usun, et pidasin end hästi ülal.“ ütles ta kapten Woolseyle.

„Alguses küll, kuid siis viskasid Kuninglik Kõrgus oma külalise otse välja,“ arvas kapten Woolsey kuivalt.

„Viskasin välja — kuidas nii, ma olin ju hiigla viisakas?“ küsis Bobby imestusega.

„Kuninglik Kõrgus oli viisakas lõpuni. Kuid siis puudutasite teetassi ning see tähendab hiinlaste juures: Armas sõber, katsu et minema saad! See on kummaline maa kummaliste kommetega.“

Bobby mõtles järele, mandariin ei paistnud sugugi rumalana. „Ta juba mõistis, et ma ei tahtnud haavata teda,“ rahustas ta end.

Vahepääl oli loots kohale jõudnud, ning „Jupiter“ sõitis aeglaselt mööda jõge Tientsini poole. Komandosillalt paistis kaunis kurb pilt. Lai, veniv, määrdunud-kollane jõgi voolas riisi- ja viljapõldude vahel, millel töötasid mongoollased, ihukatteks ainult särk ja lai õlgkübar. Siin ja sääl nagises veski, mida ümber ajasid härjad, kelle turjal kükitasid alasti väikesed hiinlased. Vaesus ja viletsus — nii kaugel kui küümnis Bobby silm. Isegi arvurikkad laevad — dshunkid — olid närused ja mustad, ning teed andes sõitsid sageli ninapidi kaldale ega saanud enam edasi, Bobby oli pettunud. Ta lootis näha toredaid tempelid ning aedu, imedemaale tahtis ta, ning nüüd nägi ta ümberringi lamedat, ühetoonilist maastikku, millel töötasid vaesed inimesed.

„Ning ometi on Hiina kõige vanem kultuurriik maailmas,“ ütles doktor Grollmann. „Ta on nii suur kui terve Euroopa ning siin on rohkem elanikke kui meie suurriikides kokku. Kui Euroopas elasid ainult metsikud rändrahvad, oli ta juba vägev riik suure sõjaväega, suurte luuletajate ja kunstnikkudega. Paljud asutused, mis Kuninglik Kõrgus näeb Hiinas, on aastatuhandeid vanad. Siin määratus riigis, mida ümbritseb suur müür, on seisma jäänud aeg, ning rahvas elab siin praegu samuti kui Kristuse sündimise ajal. Riided ja kombes Hiinas ei muutu ja raamatud, millest õpitakse koolides, on enam kui kakstuhat aastat vanad.“

Mitmetunnilise sõidu järele saabus „Jupiter“ Tientsini, Pekingi sadamalinn. Eemalt patstsid templite puutornid ja nende

all lameda katusega Hiina majade räga. Sadamas oli nii palju laevu, vedurlaevu ja paate, et vett peaaegu polnud nähagi.

Esiargul vaatas Bobby seda pilti laevalt, siis tuli tal tahtmine teha jalutuskäik. Ehk küll Cunning kahtles, viis ta läbi oma tahtmise ja lasi end maale sõuda doktor Grollmanni, Finni ja Henry saatel. Et mitte väga silma torgata, oli ta liht sõduri ülikonnas, isa müts taskus. Põksuva südamega ootas ta seiklusi, mis nüüd kindlasti pidi tulema.

Vaevalt said nad maale, kui Bobby kartis pää kaotada selles müras, inimeste keerus, selles ülielavas, näilikult korratud liiklemises, ja doktor Grollmann tõmbas ta kiiresti kärutaolisele riistale, millel oli ruumi kahele inimesele ning mida lükkas üks hiinlane. Sarnased sõiduriistad on Hiinas üldiselt tarvitusel.

Siit kõrgemalt nägi Bobby kihavat eesliid, vankrid, kärusid, kaamelid ja inimesi. Inimesed, inimesed — kuhu aga küüni silm. Terve linn näis liikuvat tänavail. Mustad päevavargad, kerjused, pidalitõbised, pakikandjad, liha- ja kalakauplejad — kõik karjusid ja mürasid; rändavad habemeajajad pigasid oma kaaskodanikkude päid, puhastasid ninu ja kõrvu, ning väikeste kääridega eemaldasid ülearuseid karvu. Vahetevahel ilmus mõni mandariin oma saatjatega. Siis tehti teed, kuid vaevalt ta möödus, kui algas seesama menu ja askeldamine.

Saanud mõned tänavad kärl läbi sõidetud, ütles doktor Grollmann: „Nüüd on Kuninglik Kõrgus näinud tervet Tientsini.“

„Ons linn nii väike?“ küsis Bobby imestusega.

„Seda mitte,“ vastas doktor Grollmann, „tundideviisi võib minna igas sihis, kuid igalpool on ta ühesugune, igalpool ühesugused inimesed ja lamedakatusega majad, milles ei ole vaheseinu ega mööblit. Ma usun, meie võime sõita tagasi laevale.“

„Ei, ei!“ hüüdis Bobby. Tahaksin näha veel midagi.“

„Ning mis huvitab Kuninglikku Kõrgust nii väga?“

„Häämeelega tahaksin näha, kus ja kuidas õpivad Hiina poisid. Ma tahaksin näha Hiina kooli!“

Avaldades sarnast soovi, tuletas ta teatud igatsusega meele oma vana õpetajat Wibletoni, keda ta nii sageli vihastanud, ja vanu armsaid kaasõppureid, kellega koos läbi tehtud nii palju karutükke. Mis nad kiüll teevad praegu, kuna tema sõidab läbi Hiina linna tänavate?

Bobby soov täideti, nagu täideti ta teisedki soovid. Kärü peatus ühes põiktänavas lihtsa puumaja ees, mille akendest koskis ühetoimeline kuid vali lastekisa. Bobby lasi avada raske puu-ukse ja seisiski koolitoas.

Õpetaja, kes sisseastujaid tähelegi ei pannud, kandis oma ameti tunnusena hiiglasuuri prille. Õpilased seisid reas ta ees ja karjusid valjusti lauseid, mis ta ette luges neile, sääljuures vehkisid nad kätega ja tantsisid ühelt jalalt teisele, nii et pikad patsid kõikusid kui kellapendlid. Tagapool olid väikesed lauad ja madalad toolid, millel nad aeg-ajalt aset võtsid, et pähe õppida, mis ette loetud. Ühes nurgas oli hirmus maalitud kuju, mis pidi olema koolijumal; selle ees seisid liivaga täidetud potid, mille ees põlesid küünlad.

Istudes toolidel, raputasid poisid päid, kiigutasid oma kehi edasi-tagasi ja mõirgasid kõigest jõust oma õppetükki. Kuid kisa pääle vaatamata jäi õpetaja varsi magama. Esiteks näis kui loeks ta raamatut, mis tal süles oli, kuid varsi hakkas ta norskama, nii et ei olnud enam kahtlust, mis ta tegi. Pikkamisi vajus ta nina lauale, millel oli pikk, painduv kepp. Selle otstarvet Bobby taipas kergesti.

„Neil on raske, neil vaestel,“ ütles doktor Grollmann. „Hiina kiri ei koosne tähtedest, millest moodustatakse sõnad, nagu meil, vaid iga sõna jaoks on oma märk, ning mõnel märgil on kuni kolmkümmend kriipsu, punkti ja konksu. Sarnaseid sõnamärke on kakssadatuhat, neist tarvitata vaid viiskümmendtuhat. Kuninglik Kõrgus võivad mõelda, missugune vaev on neid pähe tuupida! Hiinlane hakkab juba väikeselt

kirjutust õppima, ja ei jõua iialgi lõpuni sellega. Inimese hariduse üle siin otsustatakse selle järele, palju ta teab sõnamärke; pääle selle nõutakse vanade Hiina luuletuste teadmist. Teistest teadustest, geograafiast, ajaloost, telpikast, matemaatikast ja loodusteadusest, hiinlane harilikult ei kuulegi. Ta kulutab aastaid lugema ja kirjutama õppimiseks.“

Sel silmapilgul avanes uks ja üks väike poiss lipsas kiiresti tuppa. Ta oli hiljaks jäänud ja katsus tasa minna oma kohale. Kuid õpetaja ärkas. Kulme kortsutades vaatas ta väikese mehe otsa, kes ehmunult astus tarkusjumala pildi ette, põlyvili laskus ning maad otsaesisega puutus. Pääle seda austas ta samuti õpetajat. Kuid see oli vali. Vaatamata väikese mehe kisa pääle, vaatamata teiste poiste poole, kes nüüd veel enam karjusid, tõmbas ta süüdlase riideidpidi enda põlvele ja lasi kepil tantsida ta seljal.

Aegamööda jäi vaikseks klassis, poisid kummardasid laudade kohta, ning igauks tundis keppi nagu enda seljal.

Korraga leidis päästja väikesele hiinlasele. Bobby läks õpetaja juure, haaras selle käe, nii et kepp jäi seisma õhus ja ütles valjusti: „Küllalt!“

Vana hiinlane ei saanud aru ning ehmunult kohendas prille ninal. Alles kui Bobby talle pistis rulli nõõrile aetud, auguga vaskrahasid nina alla, taipas ta. Kiiresti võttis ta nõõri ja laskis lahti poisi, kes ruttu eemale sibas. Siis kummardas õpetaja kolm korda Bobby ees. Pikkamisi sammus viimane laudade vahelt läbi ja pani igaihele peotäie vaskraha, mida talle andis doktor Grollmann. Poisid olid kui arust ära rõõmu pärast, kargasid püsti ja hakkasid tantsima laudade vahel.

Kiiresti tõmbas Grollmann Bobby koolitoast välja: „Tulge ruttu, Kuninglik Kõrgus,“ ütles ta, „muidu on meil varsi kaela pääl terve Tientsini noorsugu.“

(Järgneb.)

KUIDAS LINNUD PESI EHITAVAD.

Ainetel L. V.

Kui näha soovid hoolsuse ja ausa töö kehasust, siis, mu noor sõber, järgi mulle õitseval päikesepaistelisel kevadpäeval metsa, põllule ja heinamaale, tule päikesekullas kirevalt säravale nõmmele ja varjuriikkasse, vaiksesse orgu, kus linnud ehitavad oma maju, oma „pesi“, milles asutavad enestele kogu maailma täis õnne. Usu, väike põosalind pole oma pesa üle vähem

Põosalinnu pesa.

uhke kui kuulsaim arhitekt, ehitades suurepärase doomkiriku ehk lossi!

Kuid tal on ka põhjust olla uhke: oli ta ju sama hoolas kui see ning töötas samasuguse ustavuse ja väsimatusega, tegutses samasuguse hoole ja murega.

Päale väsimatu hoole võid sa ka näha suurimat osavust, mis sind sunnib imestama, kui jälgid salajat pesaehitust.

Lindude peres leidub suur kogu käsitöölisi, olles meistrid omal alal. Korvipunuja, potisepp, vildi- ning mäetöoline, müürisepp, tõllasepp, kangur, rätsepp, palmitseja töötab puul, leherikkas põosastikus, koopas, müüriil ja kõrgel kaljul, et ehitada

mugavat pesakest, tugevat ja pehmet lastetuba oma poegile. Tule minuga välja loodusse ning jälgi väikesi, hoolsaid sulgkäsitöölisi, nende viledal töö, kuid salaja — kaugelt. Kes julgeks küll eksitada väikest rahvast ta tegevuses, kelle südametunnistus lubaks neid hirmutada ehk koguni hävitada pisikest ehitust, mille juures ollakse liigutava hoolsusega!

Suurim osa pesi on kujult kuulitaolised ja nimelt poolkuuli taolised, kuid on ka rulli- ja torusarnaseid pesi.

Vara peame algama rännakut, sest hommikul, kui meie, inimesed, alles magame, kui päike vaevalt on tõusnud, ehitab juba virk põosalind, haamerdab ja kopsib rähn, müürib pääsuke ning punub tark rästas.

Enne kui algame rännakut vabasse loodusse, peatume hetkeks siin suure kivist ehituse juures. Siit leiame p ä ä s u k e s e, usina müürisepa: katuse räästal palgi juures on ta ametis. Teelt korjab ta nokaga niisket mulda, savi ja muda, mida ta, vormides väikesiks tompeks, reegli-päraselt ühendab, kuni tõuseb sellest sein. Et saavutada suuremat vastupidavust, müürib ta ka kõrsi hulka. Nii püsib väike poolkuulitaoline ehitus vastu vihmale ja tormile. Edev pole meie pääsuke mitte, sest ta ei võta vaevaks oma majakese välisseinu siluda ega kaunistada. Seespoolt vooderdab ta selle aga kõrrekeste, rohu ja sulgiga, ning seega on pääsukese survila ehitus lõppenud. Harilikult kestab ehitus kaunis kaua, sest et väike ehitusmeister asub tööle vaid päikesepaistelisel hommikul. Seega möödub kaheksa kuni kümme — saduste ilmadega isegi neliteistkümmend päeva, kuni uus asukoht elamiskõlbuline. Pääsukese vaenlane on muuseas varblane, kes sageli vä-

givallaga ausasse pääsumatja tungib ning virga perekonna halastamatult välja pillub.

Meie räästapääsukese õde on salangan. See elutseb Hiinamere kaldal ning kinnitab kaljudele oma pesa, mida ehitab mingisugusest savitaolisest ollusest, nii et pesa oma õhukeste seinte peale vaatamata küllalt vastupidav on. Indialastele on seesugused pesad lemmiktoiduks.

Käbliku pesa.

Mitte kaugel pääsukese pesast, tee ääres põosas silmame jälle üht ehitusmeistrit, väikest kena käabuslindu, käblikut. Väike, väle töömees algab ehitamisega juba paastukuu algul. Ehitusviisi järele kuulub ta vilditöölise liikki, sest ta pesa sein on tihedast kõvast vilditaolisest ollusest, milleks on tarvitatud kõrsi,

sammalt, lehekesi ning juurekesi. Peab vaid kordki nägema kavalat poisut töö juures, et imetleda ta osavust! Iga üksiku kõrre tõmbab ta läbi noka, niisutab selle ning põimib siis teiste kõrte, juurte ja kiudega tihedalt kokku. Nii moodustab ta väikeste kuulikese, millel ühele poole lennuauk vabaks jääb. Oma elumaja siseehitusele kingib käblik eriti tähelepanu. Ta laotab alla pehmet sammalt, mille üle säeb sulevoodi. Kui kaval väike põosaelanik on, näeme sellest, et ta pesa välise jao ehitab materjaalist, mis võetud põosast, milles pesitab, nii et hoolega silmitsema peab, et üles leida väikest kuningalossi.

Nagu käblik, nii ehitab ka väle tihane — alates tööd jürikuu algul — oma pesa ämblikuvõrgust, tõugutupest ja lambavillast moodustatud vilditaolisest ollusest, millele kõvaduse mõttes juure lisatakse sammalt, juuri ja kõrsi. Tihase pesa on muna kujult pikergune ning seespoolt veel hoolikamalt topitud kui käblikul.

Meie tihase hõim on kukkur-tihane, kelle kodu on Aasia ja Ida-Euroopa. Ta moodustab kitse-, hundi- ja koerakarvust vildi, mida kinnitab pilliroogu, kõrkjatihnikusse ehk pajudele ning selle siis kukrutaoliseks pesaks välja töötab ja pilliroost ehk puuoksalt alla riputab. Pesa sisemusse saab väikeste toru kaudu, mis tihti nii pikaks ehitatud, et pesa sarnaneb pudelile. (Järgneb.)

KEELELISED MÄRKUSED.

Joh. Aavik.

6

tähelpanuväärt — tähelepandav. — Kohmakad on vormid „tähelpanuväärt, imekspanuväärt“, eriti veel nende pikemal kujul „tähelepanemisvääriline, imekspanemisvääriline“. Siin võiks soome keelest hädä eeskujul võttes (kust me seda

üldse oleme nii palju saand ja peaksime veel võtma) tarvitada lihtsat partitsiipi „tähelepandav, imespandav, imesteldav“, nagu seda soome keel teeb. Seepärast mitte „see imekspanuväärt nähtus, — need tähelpanuväärilised asjad, — kõige

tähelepanemisväärilisem oli see“ jne., vaid pigemini „see imekspandav nähtus, — need tähelele pandavad asjaolud — kõige tähelele pandavam oli see“.

20. teater — teater. — Mitte „teater“, vaid tingimata „teater“. See ei ole liht õigekirjutuse, vaid palju enam hääldamise, seega õigekesksuse kysimus. Mõned tahavad, et hääldetaks „teater“ — rõhk e-vokaalil ja a lyhike; õigupoolest kujuneb siis diftong ea, sama kui sõna „teatas“. Meie saaksime sellega veel lähedkõlalisema eesti sõna, kui moodustame sõnast „teatama“ -ur lõpu abil uue sõna „teatur“ — isik, kelle tegevuseks on teatamine.

Soovitavam aga on ses sõnas jätta võõras rõhk, mis siis a pikaks teeb: „eaater“. Ses asjaolus, et eesti keel suures osas võõrsõnades alal hoiab võõrapärase rõhu, ei tule näha puudust, vaid pigem teatavat väärtust, yleolekut, mis eesti keel omab soome, ungari ja ka noorraha läti

keelele võrreldes. See annab eesti keelele suurema painduvuse, koguni teatava rahvusvahelisuse. Olen kusa gil („Arvustavad märkused A. Saareste „Tegelikkude õigekeelsuse määruste“ puhul“ lk. 11 ja 12) lausund selle mõtte, et rahvusvaheliste võõrsõnade kõige puhtamal kujul alalhoidmise poolest on eesti keel esimene, ainulaadne keel maailmas, temale järgneb ses suhtes alles saksa keel. Eelistaksin seepärast koguni „adress, museum“, igatahes aga „kanaal“, mitte „kanal“, mis päälegi homonyym adessiiviga sõnast „kana“.

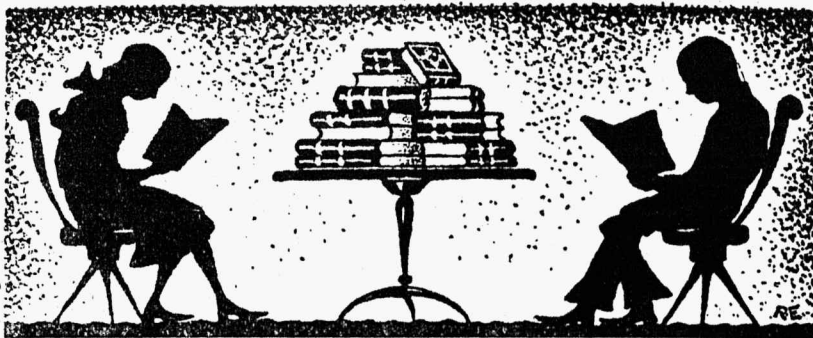
21. -line — -lik. — Selle poolest valitseb ikka edasi suur segadus, ebar järjekindlus ja vastuoksus eesti keeles. Tarvitetakse säääl -line, kus peaks olema -lik, ja ymberpöördult. Kõige pahem on veel see, kui samas kirjutuses esineb sama sõna kord line-, kord lik-lõpusilbiga,

(Järgneb.)

Vikerlased, tulge Keila-Joa suvelaagrisse!

Laagri läheduses olev Keila-Joa kosk, mis kõrguse poolest teine Eestis. (Vaata lhk. 578.)

NOORSOOKIRJANDUS 1923. A.

Ülevaade. Eduard Männik.

2

Läinud aasta noorsookirjanduses on huvitavam raamat Jonathan Swifti „Gulliveri reisid Lillipuudimaale ja Brobdingnaagi“. Jutustus käsitleb huvitavaid juhtumusi fantastilistel maadel. Jutustaja läheb reisile ning satub laeva hävinemise tõttu Lillipuudimaale, kus ta vangi langeb ning sisemaale viiakse. Lillipuudid on imeväikesed olevused, nende hobused on 12 sentimeetrit kõrged ja nende ehitused vastavas suuruses.

Jutustaja omandab Lillipuudimaal peagi kuulsuse, tehes vägitöid, mis teda rahva ning kuninga ees tõstab. Lõpuks päästab ta Lillipuudimaa vaenlastest. Selle ja teistsuguste vägitööde eest saab ta lõpuks riigi suurima aukraadi. Kuid ka säääl leiduvad tal paljud vihavaenlased ja lõpuks on ta sunnitud Blefuscu'sse põgenema, kus teda lahkesti vastu võetakse. Blefuscu's on lillipuutide naaberrahvas, keda jutustaja ära võitis ja Lillipuudi valitseda andis. Kuid lillipuudid tahavad, et jutustaja Blefuscu'se lõplikult hävitaks, mida aga jutustaja tõrgub tegemast ja seetõttu nõudjatega vastollu satub. Lõpuks pääseb ta Blefuscu'st paadi abil, mida torm kunagi sinna ajanud. Jutustaja asub paadiga ookeaniteekonnale ja säääl kohtab teda lõpuks üks Inglise kaubalaev.

Jutustaja ei püsi aga kaua kodus

ja alistudes rändamiskirele asub uuesti teele. Seekord hävitab torm laeva ja jutustaja kantakse lainetest Brobdingnaagi, kus elavad Lillipuudile vastandiks — hiiglased. Brobdingnaagis on inimesed kirikutorni pikkused, nende sammude pikkus on 8 meetrit ja viil vähemalt 12 meetrit. Lõpuks kohutab teda üks hiiglane ja tõstab jutustaja 20 meetri kõrgusele, et teda lähemalt vaadelda. Teda kohutab hiiglase kodu kass, kes on hiiglaolevus; lõpuks satub ta kuninganna kätte, kus suurimate teadlastega mitmesuguste küsimuste üle vaidleb. Lõpuks pääseb ta hiiglaste maalt sel teel, et ilmatu suur lind haarab tema jaoks ehitatud maja ühes temaga noka vahele ja viib selle ära. Jutustaja elas nimelt majas, mis oli hiiglaste mõistete järele ainult kõige vähem linnupuur ja selletõttu kantakse tema elumaja kuningakoja reisidel ühes. Ühel sarnasel reisil juhtub lind jutustaja maja silmama ja lendab sellega kaugele merele, kus ta maja merde pillab.

Sarnases seisukorras silmavad teda laevamehed ja päästavad tema. Esialgu näivad neile uskumatuna need imenaljakad juhtumused. Kui aga jutustaja tõenduseks näitab kammid, mis valmistatud kuninga habeme tüügastest, erilasenõelu, mis naaskli suurused ja konnasilma, mis lõigatud ühe õuedaami varbalt ja suure

õuna suurune, siis möönyvad kuulajad teda lõpuks. Nüüd pääseb jutustaja koju, kuid ka edaspidi tüütab teda reisihimu ja ta peab veel sellele alluma, sattudes hobuste saarele, kus hobused on nii targad nagu meil inimesed ja targad hobused inimesi veoloomadeks tarvitavad. Eesti keele pole hobusesaare juhtumisi tõlgitud, kuid loodan, et seda varsi tehakse meie noorsookirjanduse vääristamiseks, kuigi viimased juhtumised on kriitiliselt seisukohalt vaadates käesolevatest hästi nõrgemad.

Juba minu poolt ümberjutustatud sisu järele osutub töö laiaulatuslikuks, kuid see on ainult õige väike mõiste edasiandmine töö raamidest. Noorsoolased ning lapsed loevad „Gulliveri reise“ imelikkude juhtumiste tõttu, kuid täiskasvanutele pakub töö peenikest satüüri ning kunstilist naudingut. Swifti stiil on kuiv ja täpikäaline, mis võimaldab kujutuste täielist edasiandmist. „Gulliveri reisid“ on noorsoo ning laste loetavamatest raamatutest ja H. Raudsepp ütleb raamtu eessõnas järgmist: „On raske enesele kujutleda, et Lillipuudi nimi kunagi inimesoo mälestusest kustuks ja, et see lugu kunagi vananeks. Ja kui täiskasvanud tema jaoks enam aega ei peaks leidma, siis laste- ja noorsooilml loeb neid päkapikkuste- ja hiiglastemaa lugusid ikka põksuva südamega.“ Siin kohal pole selletõttu ka ülelignne tutvuneda mõninga reaga autori elu üle.

Jonathan Swift sündis 1667. aast. Dublinis. Esialgulootis ta vaimulikkude seisukohtade omandamisega kuulsust saavutada, kuid need töid osalisi pettumusi. Omal ajal oli ta Iiri- ja Inglismaal tagaotsitav poliitikasüüdlane, sest ta kaitses avalikult Iirimaa huvisid, kuigi oli sündinud inglane, mis teda Inglise valitsusega vastolusse saatis. Oli abielus, kuid see päätus õnnetult. Kirjutab pääle „Gulliveri reiside“ veel

Jonathan Swift.

paar kogu luuletusi ning mõned jutustused, mis omal ajal hästi loetavad olid, kuid siiski „Gulliveri reiside“ väärtust ei omanud. Suri vaimuhaigena 78 aasta vanuselt. Ka Swifti saatus ning eluiga on traagiline, samuti kui Cervantesel. Täidetud pettumisist, vihast ja sapist kaasaegsete vastu kirjutas ta satüürilise „Gulliveri reisid“, milles sagedasti üleolevat ironiat tundub. Sellesse raamatusse mahutas Swift kõik sapi ning vimma, mida ta tundis omaaja poliitilise ning seltskondlilise elu vastu, nii et „Gulliveri reisid“ on õieti mõeldud poliitilise pamfletina, samuti kui „Don Quijote“ on kirjutatud mõttest: olla paroodiaiks omaaegsetele kirjanduslistele vooludele.

Eelpool käsitletud kolm jutustust: M. Twaini „Tom Sawyeri imelikud juhtumised“, Cervantese „Don Quijote“ ning J. Swifti „Gulliveri rei-

sid“ kuuluvad kõikide rahvaste kirjanduse raudvara hulka ja kaks viimast on umbes 200 aastat püsinud väga loetavate raamatute nimestikus, pakkudes nii hästi noortele kui ka vanadele lugemislõbu nautimist.

Kuigi jääb enamjagu noortele nende huumoor, kohati koguni ironia ning karikeerimine arusaamatuks, — pakkuvad nad aga alati ja siiski lõpmatu huvitavat lugemismaterjaali.

(Järgneb.)

SUVELAAGER VIKERLASTELE.

21. juunist — 11. juulini.

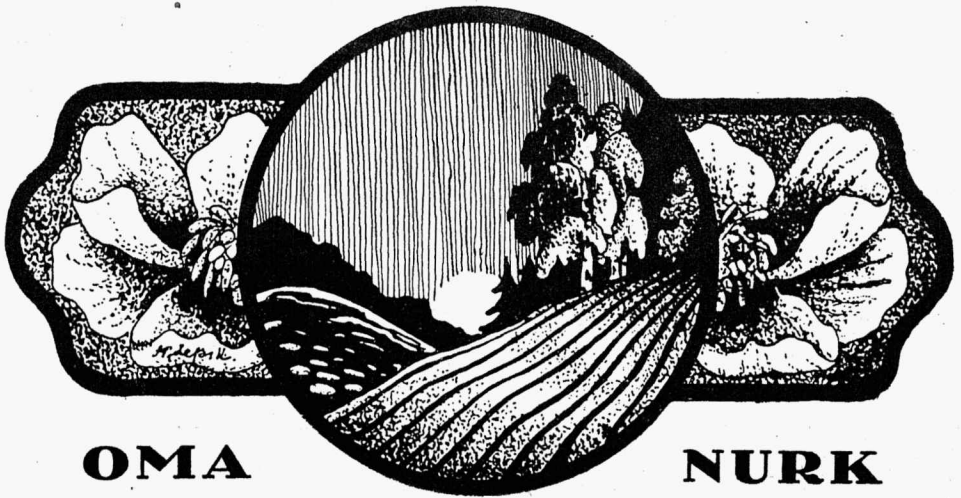
allinna Noortemeeste Kristliku Ühingu (Kiriku tän. 2) korraldusel luuakse vikerlastele 11-nekunij 16-a. vanaduses võimalus veeta oma suvepuhkust vabas looduses — Keila-Joa poistelaagris. Elumajade asemel on püstitatud suured, veekindlad telgid, milles värsket õhku ohtralt. Kui ilm lubab, on tegevus kogu päeva väljas: Igasugust sporti ja vikerlastele armsaks saanud mänguühendust õhtuni; vahet jalutuskäike metsas ja puna-

nahkade sõda ühes sõjatantsuga. Õhtul laagrilõke, mille juures pimeduse tihenedes kõlavad laulud, kestavad jutud, puud väljas sulavad kokku võimsaks metsa siluettiks, õõ kõneleb puude sahinat metsaga.

Laager asub suurepärasel kohal Keila-Joa kose lähedal, kus vilunud laagrijuhtide eestvõttel elatakse tervet, jõudukarastavat, mehiste iseloomu arendavat laagrielu. Ruumi jätkub 60 osavõtjale. Kellel soov osa võtta, pööraku aegsasti üllatähendatud ühinguusse.

Laagripoisid omaehitatud sillal, selle kandejõudu proovimas.

OMA

NURK

Kevade tulekul.

K. T.

Kevade on tulnud... Päike saadab oma kuldsed kiired Taara hii-tesse, vägevad tammed raputavad latvu ja sirutavad oma oksad võimsalt taeva sinasse. Siin-sää! vulisevad ojakased, kiiresti tärkab rohi, ja lookegi on päralt jõudnud. Loodus ärkab... Tasaselt kohavad hiied sooja kevade tuule all, nagu tahaksid nad midagi jutustada sellest, mis nad näinud.

„Oodake, te, tammed! Veel alles katab külm õhk maad, veel pole kevade tulnud täies hoos — kuid ta tuleb, tuleb oma lilledega ülekülvatud aasadega, tuleb lehkavate õitega, sinava taevaga, tuleb pehme rohelise muruga — tuleb rõõmuga. Siis laulavad linnud, siristavad muretul, ja nende laulus kuulen hiiet:

Kevade on rõõmuaeg!

Ja siis, kui kevade tulnud on, kui —

kevade kenamal õitse ajal
kasvab üks kannike karjamaa rajal,

(A. Piirikivi.)

— siis, tammed, istun ma teie varju, kuulan teid, kuulan, kuis jutustate vanust ajast, suvest ja talvest, sügisest ja kevadest — kevadest, mis

iga aasta jälle tuleb ja jälle elule äratab uinunud looduse, kevadest, mis paneb südames põlema noorus-tule ja sunnib ärkama unest — siis —
— südames midagi hüüab ja huikab,

ja silmis on igatsusmeri!

Siis sulab minugi laul ühte määratu metsa sümfooniaga, siis tahaksin hüüda nii, et mühiseb mets ja käriseb maa —

— noor olla, on kevadet rinna sees kanda ja kevade kohinat kuulda!!!...

(G. Suits.)

Sõpruse sidemed.

Nooruse paremad mälestused
Kaunimad sõpruse sidemed.
Valgete lillede lõhnavad pärjad
Surmani südames seisavad.

Unistus, kurvastus, paremad püüded,
Lootuse säde, rõõmsamad hiiüded.
Kõik need on seotud sõpruse sidemais.
Parem paik sõprusel seisku südames.

Ajad on kadunud, teised on tulnud —
Sirgunud noored on oma teid läinud;
Ilusam mälestus ühendab südamed —
Lõputa nooruse sõpruse sidemed.

Põhjamaa kasvandik.

MALE

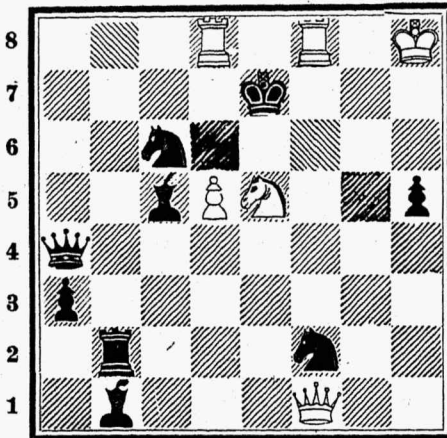
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 22.

Kokku säädnud E. Baumgarten (Leipzigis).
(I auhind Saksi turniiril 1924. a.).

Mustad.

A B C D E F G H

Valged.

Valged: K h8, L f1, V d8, ja f8, R e5, S d5.

Mustad: K e7, L a4, V b2, O b1, ja c5, R c6 ja i2, S a3 ja h5.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Õiged lahendused ülesandele nr. 16 saatsid: Valter Veissberg (Kuresaarest), A. Maksim (Hallistest), Arn. Ellisson (Valgast), Martin Villemson (Pärnust).

LÖBUSAD ÜLESANDED.

Toimetaja Jursi Sander.

Nr. 10. Aritmeetiline vigur.

Kuskil seltskonnas palub piduperemees üht oma külalistest paberilehekesele kirjutada mingit kolmekohalist arvu.

„Aga ärge näidake mulle seda arvu, vaid andke ta otsekohe edasi oma naabrile.“
„Teie aga,“ pöörab peremees selle poole, „kirjutage sellele arvule paremale poole juure sama arv. Nüüd saate suure kuuekohalise arvu. Valmis? Andke paber edasi.“

„Mis käsitate mind teha selle kuuekohalise arvuga?“ küsib kolmas külaline.

„Jagage ta 13-le.“
„Aga kui ta ei lase end jagada?“
„Ta jagab end ülejäägita, seda võin teile juba ette kinditada.“
„Aga teie ju ei teagi, mis arv mul on?“
vaidleb külaline vastu. „13-le ei jaga end ju iga arv.“

„Eks katsuge jagada, küll siis näete.“
Külaline hakkab kaheldes jagama, ning tõepoolest — arv jagunes ülejäägita.

„Ärge öelge mulle, palju te saite, vaid andke leht oma naabrile edasi,“ ütleb peremees. „Teid palun ma saadud arvu jagada 11-le.“

„Aga mis teen ma ülejäägiga?“

„Ülejääki ei saagi.“

Ning tõesti — ülejääki ei saadud.

„Nüüd saadud arv andke edasi ja paluge oma naabrit seda jagada 7-le,“ korraldab peremees.

„Kas tõesti jällegi jaguneb ülejäägita?“ küsib naaber kaheldes.

„Olen selles kindel,“ vastab peremees. „Valmis? Olge nii lahke ja kirjutage praegu saadud arv eraldi paberile ja andke see paber mulle.“

Nüüd annab peremees lehekese, sellele kirjutatud arvu vaatamata, esimesele külalisele, kes arvu välja mõtles.

„Siin on arv, mille teie üles kirjutasite. Kas pole õige?“

„Õige!“ hüüab külaline imestades. „Aga kust teie seda teate? Te ei nälnud ju minu kirjutatud arvu ega ka seda siin?...“

Ning tõepoolest, öelge, kust teadis peremees arvu?

Naljakuksimused.

Mõistatus.

Mis teeb kogu maailm ühekorraga?

Järgmine nr. tutvustab lugejaid meie hõimrahva ungarlastega, kes Tallinnas (19. kuni 20. juunini) ärapeetava II Soome-Ugri hariduskongressi puhul meile külla tulevad. Nulk iseloomustavaid pilte Ungarist.

Need
„Vikerkaare“ lugejad,
kellel pooleaasta
tellimine
lõppemas,
uuendagu aegsasti tellimisi.
Saadaval veel ka kõik
aasta algusest ilmunud
numbrid.